

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту історії,
права та міжнародних відносин
Ю.В. Подрез
вересня 2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань:	08 Право
спеціальність:	081 Право
освітньо-професійна програма:	Право
Мова навчання:	українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права
та міжнародних відносин
«31» серпня 2021 р.
Голова: Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Філософія права
Викладач	Кучук Андрій Миколайович, доктор юридичних наук, професор
Профайл викладача	https://law.sspu.edu.ua/media/attachments/2021/02/12/kuchuk3.pdf
Конт. тел.	+38 (0542) 685-992
E-mail:	kucshuk@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=1337
Консультації	https://law.sspu.edu.ua/studentam/konsultatsii-vykladachiv

Анотація до дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія права» є нормативною та сприяє формуванню фундаментальних загальнотеоретичних правових знань, становленню правника з критичним мисленням.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність права, плюралізм його проявів через призму філософсько-правового сприйняття.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія права тісно пов'язана з такими навчальними дисциплінами: 1) філософією, яка озброює юриспруденцію методологією дослідження, формує засоби світоглядної орієнтації людини, формує найзагальніші філософські закони та закономірності, що поширюються на державно-правову дійсність; 2) загальною теорією права, що покликана надати загальне уявлення про право та державу; 3) конституційним правом, в нормах якого знаходять втілення різні філософсько-правові концепції.

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Філософія права» її вивченню не передують опанування інших навчальних дисциплін. Навпаки, опанування філософії права є передумовою успішного вивчення інших правничих дисциплін. Водночас, полегшить сприйняття філософії права вивчення загальної теорії права, конституційного права та філософії.

Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія права» є: набуття та поглиблення знань про світоглядне пояснення феномену права, обґрунтувати його зміст та призначення з погляду сутності людського буття та системи цінностей, на яких воно ґрунтується.

Завдання дисципліни: надати системне уявлення з основних наукових проблем, предмету й завдань філософії права, основних способів та історичних

типів розуміння права, його природних і соціальних витоків; методології пізнання правової реальності та методології юридичної практики; онтологічних, антропологічних, аксіологічних та інституційних проблем філософії права, філософсько-правових аспектів формування національної системи права.

Оволодіння базовими знаннями з філософії права відповідним чином передбачає формування у студентів умінь використовувати філософсько-правовий аналіз у практичній діяльності, орієнтуватись у філософсько-світоглядних, онтологічних, антропологічних, аксіологічних тощо підставах походження, сутності й цивілізаційного призначення права, на основі філософсько-правових знань прогнозувати розвиток суспільно-політичних змін.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**, а саме: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Формат дисципліни «Філософія права»

Обсяг дисципліни

Вид занять	Загальна кількість годин
	90 годин
лекції	20
практичні заняття/ семінарські	20
консультації	2
самостійна робота	48

Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів/ годин	Кількість змістовних модулів	Форма контролю	Обов'язкова/ вибіркова
2022/2023	2	4-й	3 кредити/ 90 год.	1	залік	обов'язкова

Результати навчання

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 19. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН 21. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 23. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки

Тематичний план вивчення дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридична логіка» складається з 6 тем:

Тема 1. Філософія права як навчальна дисципліна

Тема 2. Правова реальність і життєвий світ людини: онтологія та антропологія права.

Тема 3. Право в системі соціальних норм і цінностей. Аксиологія права.

Тема 4. Філософія природного права. Філософське обґрунтування правової держави.

Тема 5. Правові цивілізації (системи права). Західна правова культура..

Тема 6. Сучасні концепції права

Політика дисципліни

Несвоєчасно виконані завдання не можуть бути оцінені у максимальну кількість балів, передбачену за їх виконання.

Пропущені семінарські заняття слід відпрацювати (згідно з графіком надання консультацій науково-педагогічним складом кафедри).

Академічна доброчесність

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Факти порушення особами, що навчаються, норм Кодексу академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені

А.С. Макаренка виносяться на розгляд Комісії з питань етики та академічної доброчесності.

Якщо студент має сумніви або непевність, що його дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс академічної доброчесності Університету, він може звернутися за консультацією до Комісії.

За порушення правил академічної доброчесності особи, що навчаються в університеті, можуть бути притягнуті до таких форм відповідальності як: попередження; повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо); позбавлення академічної стипендії; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з університету.

Система оцінювання та вимоги

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **60 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему.

- **40 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з повторним вивченням дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Tebbit M. *Philosophy of Law. An Introduction*. 3rd Edition. 2017. 314p.
2. Антологія лібералізму. Політико-правничі вчення та верховенство права. Київ: Книги для бізнесу, 2008. 992 с.
3. Берман Г.Дж. *Западна традиція права: епоха формування*. М., 1998.
4. Данильяна О. Г. *Філософія права*. Харків: право, 2017. 208 с.
5. *Демократія. Антологія* / Упорядник О. Проценко. Київ, 2005. 1108 с.
6. Макушев П.В., Торяник В.М. *Філософія права (в схемах та визначеннях)*. Дніпро: ДГУ, 2019. 152 с.
7. Марченко О. В. *Філософія права: навч. посібник*. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун - т внутр. справ, 2015. 304 с.
8. *Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Філософія» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов. – Харків : Право, 2018. – 70 с.*
9. Рабінович П. М. *Основи теорії та філософії права: Навч. посібник*. Львів, 2021.
10. Циппеліус, Райнгольд. *Філософія права: Підручник: Пер. з нім. К., 2000.*

Додаткові:

1. Hryshchuk, Oksana V. et al. Formation of the Philosophy of Law of Ukraine and the USA under the Influence of Individualist Views: A Consideration through History Aspect. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 2020, v. 11, n. 4, p. 1160-1168.
2. John Finnis, What is the Philosophy of Law?, *The American Journal of Jurisprudence*, Volume 59, Issue 2, December 2014, Pages 133–142, <https://doi.org/10.1093/ajj/auu012>

3. Problems of legal state formation in Ukraine in the context of globalisation: monograph / O. M. Ivani (Chief editor). LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018.

4. Вовк Д. Теологія радянського права. Філософія права і загальна теорія права. 2020. №1. С. 53-86.

5. Гелеш А. І. Формування та розвиток ідеї гуманізму в праві: філософсько-правовий вимір : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Гелеш Андрій Ігорович ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л., 2012.

6. Давид Р., Жоффре-Стшози К. Основные правовые системы современности: Пер. с франц. Москва: Междунар. отношения, 1996. 400 с.

7. Дворкін Р. Серйозний погляд на права: Пер. з англ. Київ: Основи, 2000. 519с.

8. Кельзен Г. Чисте правознавство: 3 дод.: Проблема справедливості: Пер. з нім. Київ: Юніверс, 2004. 496 с.

9. Костицький М.В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції: Вибрані наукові праці. Книга перша – Чернівці: Рута, 2008. – 560 с.

10. Кучук А.М. Теоретичні основи правового поліцентризму. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.

11. Ллойд Д. Идея права: Пер. с англ. Москва: Югона, 2000. 416 с.

12. Проблеми формування правової держави в Україні в умовах глобалізації. Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. 128 с.

13. Радбрух Г. Філософія права: Пер. з нім. Київ: Тандем, 2006. 332 с.

14. Стовба О. Право і неправо: чи можлива негативна онтологія права? Філософія права і загальна теорія права. 2020. №1. С. 16-37.

15. Фуллер Лон Л. Мораль права: Пер. з англ. Київ: Сфера, 1999. 232 с.

16. Харт Х. Л. А. Концепція права: Пер. з англ. Київ: Сфера, 1998. 236 с.

Інформаційні ресурси:

1. Lex: правовий портал: http://ukr-pravo.at.ua/index/porivnjalne_pravoznavstvo_novij_pidruchnik_z_porivnjalnogo_pravoznavstva/0-4320

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp>

3. Підручники онлайн: <http://textbooks.net.ua/content/section/29/35/>

4. Філософія права і загальна теорія права <http://phtl.nlu.edu.ua/>

5. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету: <http://library.law.yale.edu/>

6. Юридичний портал: навчальна і довідкова література: <http://yport.inf.ua/sravnitelnoe-pravovedenie-osnovnyie-pravovyie.html>